

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1996/25

Karar Sayısı : 1997/68

Karar Günü : 26.11.1997

R.G. Tarih-Sayı :15.01.1999-23584

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İzmir 4. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 24.2.1983 günlü, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 106. maddesinin 547 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 11. maddesi ile değiştirilen ikinci fıkrasının ikinci tümcesindeki "... Adalet Müfettişlerine yapılacak aylık, ek gösterge, yüksek hakimlik tazminatı ile bu madde uyarınca yapılacak ödemelerin net tutarı, yüksek mahkeme Daire Başkanına yapılacak aylık, ek gösterge, yüksek hakimlik tazminatı ve ödeneklerin net tutarını geçemez" kuralının, Anayasa'nın 139. ve 140. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Noksan ödemeye ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 106. maddesinin değişik ikinci fıkrasının ikinci tümcesindeki dava konusu bölümün Anayasa'ya aykırı olduğu yolundaki davacı savını ciddi bulan Mahkeme, bu kuralın iptali istemiyle başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun itiraz konusu bölümünü de içeren 106. maddesinin değişik ikinci fıkrası şöyledir :

"MADDE 106- Adalet Müfettişlerine bu Kanuna göre hesaplanacak en yüksek aylık tutarının % 30'undan az olmamak üzere brüt aylıkları tutarının % 40'ı oranında özel hizmet tazminatı ödenir. Ancak Adalet Müfettişlerine yapılacak aylık, ek gösterge, yüksek hakimlik tazminatı ile bu madde uyarınca yapılacak ödemelerin net tutarı, yüksek mahkeme Daire Başkanına yapılacak aylık, ek gösterge, yüksek hakimlik tazminatı ve ödeneklerin net tutarını geçemez."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Dayanılan Anayasa kuralları şunlardır :

1- "MADDE 139.- Hâkimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz.

Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlar, görevini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar veya meslekte kalmalarının uygun olmadığına karar verilenler hakkında kanundaki istisnalar saklıdır."

2- "MADDE 140.- Hâkimler ve savcılar adlî ve idarî yargı hâkim ve savcıları olarak görev yaparlar. Bu görevler meslekten hâkim ve savcılar eliyle yürütülür.

Hâkimler, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre görev ifa ederler.

Hâkim ve savcıların nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlarından dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir.

Hâkimler ve savcılar altmışbeş yaşını bitirinceye kadar hizmet görürler; askerî hâkimlerin yaş haddi, yükselme ve emeklilikleri kanunda gösterilir.

Hâkimler ve savcılar, kanunda belirtilenlerden başka, resmî ve özel hiçbir görev alamazlar.

Hâkimler ve savcılar idarî görevleri yönünden Adalet Bakanlığına bağlıdırlar.

Hâkim ve savcı olup da adalet hizmetindeki idarî görevlerde çalışanlar, hâkimler ve savcılar hakkındaki hükümlere tâbidirler. Bunlar, hâkimler ve savcılara ait esaslar dairesinde sınıflandırılır ve derecelendirilirler, hâkimlere ve savcılara tanınan her türlü haklardan yararlanırlar."

C- İlgili Anayasa Kuralı

Anayasa'nın ilgili görülen 10. maddesi şöyledir :

"MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Lütfi F. TUNCEL ve Fulya KANTARCIOĞLU'nun katılmalarıyla 11.6.1996 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, iptali istenilen yasa kuralı, aykırılık savına dayanak yapılan ve ilgisi görülen Anayasa maddeleri ile bunların gerekçeleri ve öbür yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Başvuru kararında kuralın, Anayasa'nın 139. ve 140. maddelerine aykırılığı ileri sürülmüştür. 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinde, Anayasa Mahkemesi'nin, kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı hususunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmak zorunda olmadığı, istemle bağlı kalmak koşuluyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebileceği belirtilmiştir. Buna göre, kural, Anayasa'nın 10. maddesi yönünden de incelenmiştir.

A- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen yasa önünde eşitlik ilkesi gereği olarak yasaların uygulanmasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayrılığı gözetilmesi ve bu nedenlerle eşitsizliğe yol açılması Anayasa katında geçerli görülemez. Bu mutlak yasak, birbirinin aynı durumunda olanlara ayrı kuralların uygulanmasını ve ayrıcalıklı kişi ve toplulukların yaratılmasını engellemektedir. Aynı durumda olanlar için farklı düzenleme, eşitliğe aykırılık oluşturur. Ancak, farklılık, haklı bir nedene dayanıyorsa bu kuralın eşitlik ilkesini zedelediğinden söz edilemez. Anayasa'nın amaçladığı eşitlik, eylemli değil hukuksal eşitliktir.

Özel hizmet tazminatına ilişkin genel düzenlemeye, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 213. maddesinden sonra gelen "Zam ve tazminatlar" başlıklı ek maddede yer verilmiştir. Buna göre, kimi görevleri yapanların yetki, sorumluluk ve niteliği, görev yerinin özelliği, hizmet süresi, kadro unvan ve derecesi ve eğitim seviyesi gibi hususlar gözönüne alınarak, bu Kanunda belirtilen en yüksek devlet memuru aylığının (ek gösterge dahil) brüt tutarının, Başbakanlık başmüfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcıları için % 155'ine, bakanlık başmüfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcıları için de % 135'ine kadar, bu nispetleri aşmamak üzere Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek esas, ölçü ve nispetler içinde "özel hizmet tazminatı" ödenecektir.

Başbakanlık ve Bakanlıklar başmüfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcılarına ödenen "özel hizmet tazminatı" için herhangi bir sınırlama getirilmemesine karşın, Adalet Bakanlığı Müfettişlerine ödenecek özel hizmet tazminatı için sınırlama getirilmesi sonucu, Başbakanlık ve bakanlıklarda denetim hizmetini gören müfettişlere göre Adalet Müfettişleri aleyhine eşitsizlik yaratılmıştır.

Öte yandan, kadro dereceleri daha düşük olan müfettişler, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununa göre hesaplanacak en yüksek aylık tutarının % 30'undan az olmamak üzere brüt aylıkları tutarının % 40'ı oranında "özel hizmet tazminatı" alırken, derecesi yükselenler için bu oran giderek azalmakta, böylece, dava konusu kural maaş derecesi yüksek olanların zararına eşitlik ilkesinin zedelenmesine yol açmaktadır.

Bu nedenlerle kural, Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

B- Anayasa'nın 139. ve 140. Maddeleri Yönünden İnceleme

Anayasa'nın 139. maddesinin birinci fıkrasında, "Hâkimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz", 140. maddenin son fıkrasında da, "Hâkim ve savcı olup da adalet hizmetindeki idarî görevlerde çalışanlar, hâkimler ve savcılar hakkındaki hükümlere tâbidirler. Bunlar, hâkimler ve savcılara ait esaslar dairesinde sınıflandırılır ve derecelendirilir, hâkimlere ve savcılara tanınan her türlü haklardan yararlanırlar" denilmektedir.

İtiraz konusu kural, Adalet müfettişlerinin aylık ve ödeneklerinden yoksun kalmalarına neden olmayıp yalnız özel hizmet tazminatlarını sınırladığından Anayasa'nın 139. ve 140. maddeleriyle ilgili görülmemiştir.

VI- SONUÇ

A- 24.2.1983 günlü, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 547 sayılı KHK'nin 11. maddesiyle değiştirilen 106. maddesinin ikinci fıkrasının 2. tümcesindeki "...Adalet Müfettişlerine yapılacak aylık, ek gösterge, yüksek hakimlik tazminatı ile bu madde uyarınca yapılacak ödemelerin net tutarı, yüksek mahkeme Daire Başkanına yapılacak aylık, ek gösterge, yüksek hâkimlik tazminatı ve ödeneklerin net tutarını geçemez." kuralının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B- 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, iptal edilen kural nedeniyle uygulanma olanağı kalmayan tümcenin başındaki "...Ancak..." sözcüğünün İPTALİNE, 26.11.1997 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa BUMİN	Sacit ADALI	Ali HÜNER
Üye	Üye	
Lütfi F. TUNCEL	Fulya KANTARCIOĞLU	